

cieli, wczesne podejmowanie życia seksualnego (6). W związku z tym wobec młodzieży opóźnionej w nauce powinny być podejmowane działania wychowawcze, których celem byłoby dotarcie do przyczyn tego typu zachowań oraz udzielenie im wsparcia i pomocy.

To, że postawy i zachowania rodziców mają znaczący wpływ na kształtowanie się zachowań dzieci jest zgodne zarówno z potocznymi obserwacjami jak i wynikami badań (5, 14). W badaniach mokotowskich stwierdzono stałą na przestrzeni lat zależność między paleniem papierosów przez rodziców a poziomem picia alkoholu przez dzieci. Jest to wynik zgodny z wynikami badań prowadzonych w Polsce pod auspicjami Światowej Organizacji Zdrowia, w których stwierdzono, że „w grupie młodzieży pijącej alkohol znacznie większy jest odsetek tych, których rodzice palą codziennie, niż tych, których rodzice nigdy nie palili” (9). W naszych kolejnych badaniach potwierdza się też związek postrzeganej przez uczniów częstości picia alkoholu w domu z poziomem picia alkoholu przez nich samych. Im częściej w domu pije się alkohol, tym więcej i częściej piją dzieci. Wyniki te potwierdzają, że rodzice oddziałują na swoje dzieci w dużej mierze poprzez modelowanie zachowań. Dzieci w swoim postępowaniu są skłonne bardziej wzorować się na konkretnych zachowaniach rodziców niż na tym, co oni mówią. W związku z tym, niepokój budzi fakt, że coraz więcej dzieci obserwuje częste picie alkoholu w swoich domach. Może to prowadzić do przekonania o powszechności picia alkoholu i jego społecznej akceptacji. Natomiast zwiększa się odsetek dzieci, których rodzice nie palą papierosów. Niestety to pozytywne zjawisko nie znajduje odzwierciedlenia w wynikach dotyczących palenia papierosów przez dzieci (11).

Wynik mówiący o wyższym poziomie picia alkoholu przez uczniów szkół publicznych niż niepublicznych wymaga wyjaśnienia. Zdecydowanie największą liczebnie grupę uczniów szkół niepublicznych w badaniach mokotowskich stanowili uczniowie i uczennice dwóch dużych szkół katolickich. Głównie ich odpowiedzi zaważyły na wynikach mówiących o picciu alkoholu w szkołach prywatnych i społecznych. Grupa uczniów świeckich szkół niepublicznych jest zbyt mała, aby można ją było wyodrębnić w analizach statystycznych.

Katarzyna Okulicz-Kozaryn, Anna Borucka
**Changes in alcohol consumption among adolescents.
The Mokotów study: 1984 - 1988 - 1992 - 1996**

Summary

Since 1984 an anonymous survey has been repeated every four years in all post-primary schools of Mokotów, a district of Warsaw, using the same questionnaire: PIWO-WINO-WÓDKA (Beer-Wine-Vodka) developed by B. Wolniewicz-Grzelak. The aim of the study was to follow changes in alcohol drinking by adolescent school students. The mean age of respondents was 15,5 years. The size of the sample studied ranged from 2012 to 3918 respondents in various years.

A comparison of results obtained in the years 1984 - 1996 indicates, that among fifteen-year-olds alcohol drinking becomes more and more popular. This is evidenced both by a decreasing proportion of teetotalers, and by an increasing percentage of students often drinking large amounts of alcohol. The proportion of those who have never drunk alcohol in their lifetime has dropped from 22% in 1984 to 10% in 1996. Between the years 1988 and 1992 the proportion of students drinking often (within 30 days prior to responding to the questionnaire) has increased from 32,7% to 51,7%, while no changes in this respect have been noted over the last four years. In the years 1988 - 1996 the percentage of adolescents getting drunk (within 30 days preceding the survey) has grown from 10,3 to 18,7. A systematic increase has been noted in the percent of 15-year-old girls drinking alcohol often (within the last 30 days), from 27,9% in 1988 to 48,5% in 1996. The problem of alcohol abuse becomes clearly more marked among students of primary and secondary vocational schools. Adolescents most often drink alcohol in the company of their peers.

Alcohol consumption patterns have changes as well. In the 1990s adolescents more and more often drink beer and vodka, while wine becomes less and less popular.

In the period under study a stable relationship was found between the alcohol consumption level on the one hand, and frequency of parental alcohol drinking at home, and parental cigarette smoking, on the other hand.

Key words: adolescents / alcohol / prevalence

PIŚMIENNICTWO

1. Bardan I., Leowski I., (pod kier. A. Świącickiego) (1970): *Spożycie alkoholu, palenie papierosów oraz opieka nad młodzieżą szkolną*, SKP, Warszawa.
2. Centrum Badania Opinii Społecznej (1992). *Młodzież a używki. Komunikat z badań*. Warszawa, czerwiec. Niepublikowany maszynopis.
3. Centrum Badania Opinii Społecznej (1994). *Młodzież a używki. Komunikat z badań*. Warszawa, czerwiec. Niepublikowany maszynopis.
4. Centrum Badania Opinii Społecznej (1996). *Młodzież a używki. Komunikat z badań*. Warszawa, sierpień, Niepublikowany maszynopis.
5. Hawkins J.D.; Catalano R.F.; Miller J.Y. (1992): *Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implication for substance abuse prevention*. Psychological Bulletin, 112, (1), 64-105.
6. Jessor R. (1987): *Problem-Behavior Theory, Psychosocial Development, and Adolescent Problem Drinking*. British Journal of Addiction, 82, 331-342.
7. Komenda Główna Policji. Biuro Prewencji: *Analiza dotycząca demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży w 1995 roku*.
8. Komenda Główna Policji. Biuro Prewencji: *Analiza dotycząca demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży w 1996 roku*.